

Protocol Sociale Veiligheid

OBS de Nijenoert

obs
de Nijenoert

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Kanjercöördinator en contactpersonen	3
Doelen	4
De uitgangspunten	4
We willen te vertrouwen zijn	4
Wij, leerkrachten en ouders/verzorgers, zijn samen het gezag van het fatsoen	4
We geven het goede voorbeeld	4
Wat doen we preventief en hoe doen we dat?	4
Inhoud Kanjertraining	4
De petten	4
Smileyposter	7
Afsprakenposter	8
Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit	8
Leerlingen	8
Leerkracht	8
Ouders/Verzorgers	8
Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?	9
Gedoe hoort erbij en is leerzaam	9
Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?	9
Fase 1: het kind heeft last van een ander	9
Tips voor leerkrachten en ouders/verzorgers	9
Fase 2: het storende gedrag gaat door	10
Fase 3: iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten	11
Definitie pesten	11
Denk aan alle rollen bij het pesten	11
Betrekt de context	11
We (team en ouders/verzorgers) letten op de manier waarop we dit doen.	12
Onze leidraad:	12
De rol van leerkrachten, ouders/verzorgers en directie bij grensoverschrijdend gedrag	12
Wat is grensoverschrijdend gedrag?	12
Fysieke veiligheid in gevaar?	12
Onmacht versus Onwil	13
Onmacht	13
Onwil	14
‘Mijn kind mag slaan’	15
Bijlage 1: Stappenplan grensoverschrijdend gedrag	16

Inleiding

Dit protocol is opgesteld door het schoolteam van OBS de Nijenoert op basis van de leidraad van de Kanjertraining. Het is mede geschreven vanuit het perspectief van ouders/verzorgers. U vindt in dit protocol de volgende onderdelen:

- Doelen
- De uitgangspunten
- Wat doen we preventief en hoe doen we dat?
- Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?
- Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

Kanjercoördinator en contactpersonen

Op onze school is er een Kanjercoördinator en een Kwaliteitscoördinator aanwezig. Wanneer ouders/verzorgers vragen hebben over ons beleid ten aanzien van sociale veiligheid zijn zij naast de directeur het aanspreekpunt voor ouders/verzorgers.

Naast dit protocol volgen we het Veiligheidsplan van stichting Quadraten en ons Anti-pestprotocol om te zorgen dat onze school een veilige plek is en blijft voor alle leerlingen en alle andere betrokkenen.

Team OBS de Nijenoert
Versie juni 2025

Doelen

- Kinderen, leerkrachten en alle personen die aanwezig zijn voelen zich veilig op school (sociaal, psychisch en fysiek)
- Kinderen, leerkrachten, directie, Kanjercoördinator en ouders/verzorgers weten wat ze kunnen doen ter preventie van onveilige situaties en hoe te handelen als het toch onveilig wordt.

De uitgangspunten

School is bedoeld om te leren. Dit kan alleen als kinderen zich er veilig voelen. De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt voor ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen samen met ouders/verzorgers en kinderen zorgen voor een veilige school.

We willen te vertrouwen zijn

De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Zo willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent; zoals je bent is het goed. Daarmee ben je te vertrouwen.

Wij, leerkrachten en ouders/verzorgers, zijn samen het gezag van het fatsoen

We zijn samen verantwoordelijk voor de opvoeding van kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders/verzorgers en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet bepalen door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.

We geven het goede voorbeeld

De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:

- We gaan respectvol met elkaar om
- We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media
- Indien zich een probleem voordoet of we ons zorgen maken, overleggen we samen; we zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

Wat doen we preventief en hoe doen we dat?

Inhoud Kanjertraining

We bespreken en oefenen met gedrag door middel van het hieronder genoemde materiaal. Dit betreft kinderen, maar ook ons als volwassenen. Kinderen doen gedrag van ons na, daarom is het van belang dat wij (ouders/verzorgers en het team) het goede voorbeeld geven.

De petten

Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet, hebben we de keuze om verschillend te reageren. We maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

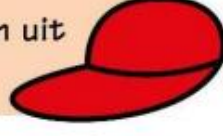
Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander. Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus ouder: wees ouder. Leerkracht: wees leerkracht. Je bent geen vriendje van het kind. En laat het kind ook kind zijn. Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.	De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...
Je kunt jezelf zijn in combinatie met de blauwe pet. De blauwe pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast de blauwe pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander. Ouders/Verzorgers en leerkrachten laten met de wit-blauwe pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen.	Wit en blauw • vertrouwen • duidelijk • doorzetter • leiderschap
De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, relativerend, luchtig, handelt met levensvreugde. Voor ouders/verzorgers en leerkrachten betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relativeren. Je toont optimisme en vrolijkheid.	Wit en rood • vertrouwen • vrolijk • humor • positief denken
Handelen we met de wit-gele pet dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig en vriendelijk, bescheiden. Voor ouders/verzorgers en leerkrachten betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.	Wit en geel • vertrouwen • vriendelijk • bescheiden • behulpzaam

Alle kleuren petten hebben hun valkuil wanneer de witte pet van vertrouwen wegvalt. Als we niet meer met vertrouwen naar elkaar of naar onszelf kijken, komen we terecht in wantrouwen. Bij de ene persoon of in de ene situatie uit dit zich in te krachtig gedrag (blauwe pet), bij een ander in te onderdanig angstig gedrag (gele pet) en bij weer een ander in clownesk meeloopgedrag (rode pet).

In groepen waar het vertrouwen wegvalt, ontstaat dit gedrag. De basis van vertrouwen moet dan weer worden teruggezet. Gelukkig blijken de meeste mensen dit graag te willen: we willen ons liever gedragen met witte pet dan zonder. We zijn 'de weg even kwijtgeraakt'

Het gaat mis als je niet doet als jezelf

Het gaat mis als we niet meer onszelf zijn, dan valt de witte pet weg.
Je doet dan zo:

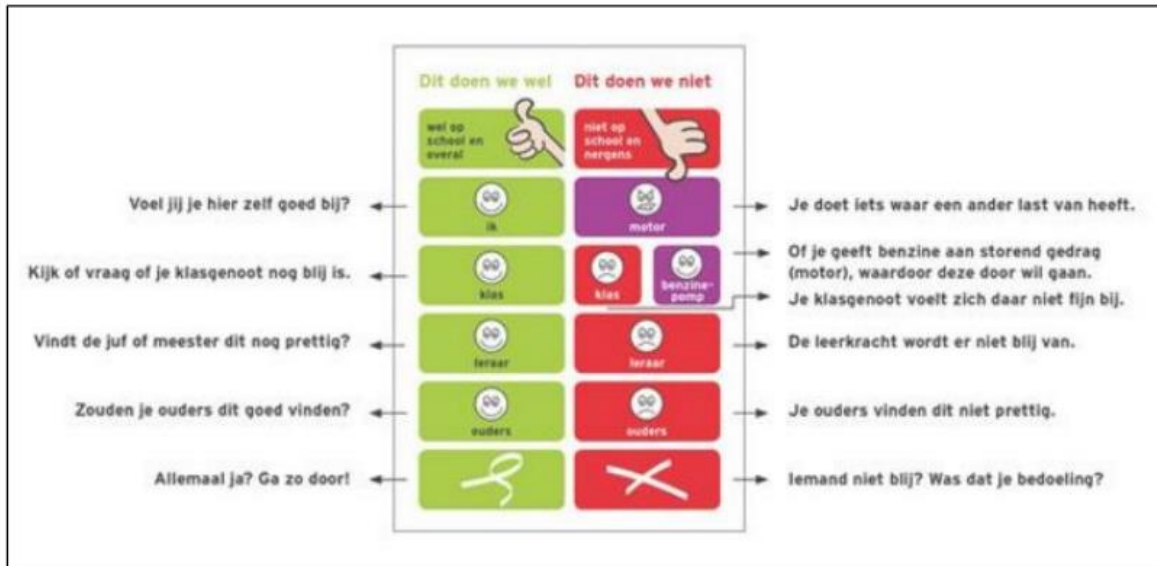
- Ik schop, sla, duw, pest.
- Ik maak vervelende grapjes, lach anderen uit en doe mee met de blauwe pet.
- Ik doe zielig, zeg niks, kijk naar de grond.

In het aanspreken van kinderen gebruiken we pettentaal. Voorbeelden hiervan: "Welke pet heb je nu op? Hoe kun je de witte pet erbij opzetten?" "Ik zie een heleboel witte petten!" "Wil je te vertrouwen zijn? Doe dan als de witte pet". De pettentaal helpt ons om zonder oordeel het kind op zijn gedrag aan te spreken.

Let op! We koppelen nooit een pet aan een kind. De petten gaan over gedrag, en gedrag kun je veranderen. Een kind doet als een rode pet op een moment, en is de rode pet niet. In rollenspelen gebruiken we de petten om te oefenen met gedrag.

Smileyposter

Leerlingen Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij leren kinderen om rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van de mensen om je heen. Check of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

Leerkrachten, ouder/verzorgers en directie

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de kinderen.

Wat mogen wij, school en ouders/verzorgers, van elkaar verwachten?

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders/verzorgers en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: we spreken met respect over en met elkaar
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders/verzorgers en de school
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander rekening met je kan houden.

Afsprakenposter

Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Op school zien we deze uitgangspunten op de Kanjer-afsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. Hieronder staan de posters die bedoeld zijn voor de groepen 1-2.

Motor en Benzine: alles wat aandacht krijgt, groeit

Leerlingen

Met de Kanjertraining leren we dat alles wat aandacht (benzine) krijgt, groeit. Vervelend gedrag (motor) blijft doorgaan en krijgt status als kinderen meelachen en erbij staan. We maken kinderen bewust van de benzine die ze (vaak onbedoeld) geven aan gedrag dat niet prettig of storend is. Zo leren kinderen sociale verantwoordelijkheid te nemen en ervoor te kiezen om geen benzine te geven. In onveilige groepen bekrachtigen kinderen elkaar in negatief, te stoer gedrag. Pas wanneer kinderen leren om geen benzine meer te geven, als de norm verandert, dan valt er geen winst (status, populariteit) meer te behalen met negatief gedrag.

Leerkracht

De leerkracht probeert in de groep benzine (aandacht) te geven aan positief gedrag. De leerkracht spreekt benzinegevers aan: "Geef maar geen benzine". Hierdoor krijgt negatief gedrag minder aandacht (benzine) van de leerkracht.

Ouders/Verzorgers

Wat kunnen ouders/verzorgers thuis doen? Bevraag uw kind eens of het benzine geeft in de groep. Soms klagen kinderen thuis over vervelend gedrag van een klasgenoot. Het komt geregeld voor dat kinderen onbedoeld zelf benzine blijken te geven aan dit gedrag. Dit kan door erom te lachen, door ernaar te kijken maar ook door te klagen ("Oohhh, stil nou eens, nou, hou nou op..."). Dit houdt

onbedoeld het gedrag in stand. Waar geeft u thuis benzine aan? Lacht u om storend gedrag van uw kind, dan zal uw kind hiermee doorgaan. Spreekt u alleen uw kind aan op negatief gedrag, dan zal uw kind daarmee aandacht vragen. Geef daarom veel complimenten en benoem dus gedrag wat u prettig vindt. Dan zal dat gedrag versterkt worden.

Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door het lokaal roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen, maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?

Fase 1: het kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining - Jij zit in een groep met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om rustig aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen. Soms wordt een incident groter, doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders/verzorgers). Klasgenoten, leerkrachten en ouders/verzorgers kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("Mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind (of de school).

Tips voor leerkrachten en ouders/verzorgers

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand; de woorden en toon moeten bij het kind zelf passen
- Leer kinderen gedrag te stoppen als een ander aangeeft er last van te hebben
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld: hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders/verzorgers en leerkrachten
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren; een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2: het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen als deze geen benzine krijgt. Probeer dus niet boos te worden en ga niet in discussie, dat is in deze situatie niet helpend. Laat de klasgenoot die vervelend doet, kletsen en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (leerkracht, pleinwacht, ouder/verzorger). Vaak blijft het bij een incident en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders/verzorgers

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten; voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld: laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat; bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of blauwe pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost; school betreft indien nodig de ouders/verzorgers daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders/verzorgers en leerkrachten.

Fase 3: Iemand wordt structureel lastiggevalen vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten

Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek.

Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig. Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen. Omdat ieder pestgeval weer anders is, staat hieronder een aantal vuistregels dat wij hanteren.

Denk aan alle rollen bij het pesten

- Wij (het team en de ouders/verzorgers van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie als het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de groep.
- We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen (anti-pestposter 2, digibord materiaal). Als omstanders/buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
- Kinderen die gepest worden, oefenen duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
- Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.

Betrek de context

- a. Het betrekken van ouders/verzorgers bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang; dit versterkt het wij-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders/verzorgers. Ouders/Verzorgers helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders/verzorgers en de school.
- b. De groepsnorm is van grote invloed op het pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder 'Wat doen we preventief en hoe doen we dat?' We leggen de focus daarbij op:
 - Wat gaat er goed in de groep?
 - Wat willen we verbeteren in de groep?
 - Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
 - Wat wordt ons plan?
 - Hoe kunnen we elkaar helpen?
- c. Indien nodig, betrekken wij het bovenscholst ondersteuningsteam of de wijkagent.

We (team en ouders/verzorgers) letten op de manier waarop we dit doen.

Onze leidraad:

- a. Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.
- b. We delen kinderen niet in daders en slachtoffers in. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffer niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het 'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld, en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht. Hoe dan wel:
 - We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen
 - We blijven met respect spreken over en met elkaar
 - Wij (ouders/verzorgers en team) geven hierin het goede voorbeeld

Wij kunnen ook de handvatten en tips gebruiken van Fase 1 en 2, zoals hierboven omschreven.

De rol van leerkrachten, ouders/verzorgers en directie bij grensoverschrijdend gedrag

Wat is grensoverschrijdend gedrag?

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, onzichtbaar of materieel. Dit gebeurt zowel in het zicht als onzichtbaar, dit is vaak ongrijpbaar. Het kan gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of (seksuele) intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die ermee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam.

Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, is situationeel of contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren.

Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn

Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

Fysieke veiligheid in gevaar?

Als een kind of ouder/verzorger grensoverschrijdend gedrag vertoont, is het eerste wat van belang is: is de fysieke veiligheid in het geding van de leerkracht, het kind of de omstanders? Voorbeelden zijn: een schaar gooien door de klas, met een mes dreigen, agressie, dreigen een waakhond los te laten enz. In dat geval gaan we niet eerst begrijpen en rustig in gesprek: het is dan een kwestie van handelen en grenzen stellen. Veiligheid staat voorop. Een optie zou dan kunnen zijn dat de leerkracht met de hele klas de ruimte verlaat. De leerkracht stuurt een andere volwassene naar het kind toe om het kind tegen zichzelf te beschermen.

Het heeft altijd de voorkeur om van kinderen af te blijven als leerkracht. Indien er echter geen alternatief is, is het ook de plicht om in te grijpen om gevaar te voorkomen. Dus vechtende kinderen uit elkaar halen nadat je duidelijk hebt gezegd: 'Uit elkaar - nu!'

Denk bij schade ook aan herstelrecht. De leerkracht bepaalt of het nodig is om ouders/verzorgers te informeren. Bij fysiek geweld, iets stuk maken en weglopen worden ouders/verzorgers sowieso op de hoogte gesteld door de leerkracht. Ook wordt de directie bij deze gevallen geïnformeerd en afhankelijk van de situatie vinden er vervolgacties plaats.

- Fysiek iets aangedaan > een oprechte excuses, denk aan een boks, hand of eventueel een knuffel geven
- Uitgescholden (waaronder racisme) > een oprechte excuses, denk aan een boks, hand of eventueel een knuffel geven
- Iets stuk gemaakt > De directie bepaalt of de kosten van vervanging/reparatie verhaald moeten worden op de leerling.
- Weglopen > gesprek met directie, ouders/verzorgers en leerling.

Bij fysieke onveiligheid is er altijd een nagesprek met de ouders/verzorgers van het kind. Daarbij zoeken we uit of er sprake is van onwil of onmacht. In beide gevallen verwachten we dat ouders/verzorgers het gedrag ondubbelzinnig afkeuren. Doen ouders dit niet, dan gaat deze leerling naar een andere klas tot de rust, veiligheid en het vertrouwen binnen de klas voldoende is hersteld. Zijn er aanwijzingen dat de leerling het gedrag in die klas ook zal laten zien dan komen we in een situatie van time-out, schorsen c.q. verwijderen binnen de grenzen van de leerplichtwet. Hieronder wordt dit stap voor stap uitgelegd.

Onmacht versus Onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag.

In de bijlage Handvatten Grensoverschrijdend gedrag is stapsgewijs weergegeven hoe te reageren in beide gevallen. Zie hiervoor bladzijde 16.

Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht, onvermogen, beperking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een 'streng' onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) /verzorger(s) van het kind. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Desondanks probeert het kind er iets van te maken. Er zijn kinderen met onvermogen als autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden of andersoortige beperkingen die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat, is niet erg: het zijn leermomenten.

Helpende factoren zijn:

- Met ouders/verzorgers en kinderen wordt besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ieder kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders/verzorgers tegen hun kind blijven zeggen dat hij of zij er niks aan kan doen, krijgt het een vrijbrief zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel (75%) van kinderen met gedragsproblemen heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.

- Ouders/Verzorgers en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: “Als je zo doet, gebeurt er dit: kinderen willen niet meer met je omgaan, kinderen worden bang van jou, we kunnen niet werken in de groep, dus je moet uit de groep”. Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.
 - Ouders/Verzorgers en leerkrachten stellen helpende vragen: “Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik jou zie als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?”
 - We geven duidelijke instructie welk gedrag we wél van het kind willen zien.
 - Het kind uit de omgeving halen en soms juist bij leerkracht houden.
 - Omstanders wegsturen, deze houden de vervelende situatie in stand. Vaak zonder dat ze het zelf doorhebben.
 - Kind blijft onder schooltijd in nabijheid van de leerkracht voor een periode van één tot zes weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS.
 - Kind voorbereiden op nieuwe situaties voordat de hele groep instructie krijgt.
 - Coaching gerichte benadering: voordoen, is nadoen. “Je bent de moeite waard, maar dit gedrag kan niet”, op zoek gaan naar de oorzaken of triggers, alternatieven bedenken en oefenen hoe je anders zou kunnen reageren.
 - Leerkracht en ouders/verzorgers vullen de vragenlijst in het Kanjer Volg- en AdviesSysteem (KanVAS) in. Samen met ouders/verzorgers kunnen we adviezen selecteren die uit het KanVAS komen en een plan van aanpak maken.
 - Individuele kinderen die sociaal vastlopen kunnen met hun ouders/verzorgers een ouder-kind-training volgen. Ouders/Verzorgers kunnen hiervoor kijken op www.kanjertraining.nl. Ouders/Verzorgers kunnen ook worden doorverwezen naar specialistische hulp indien nodig.

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk wil gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grensstellend. Ouders/Verzorgers worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van hen. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders/verzorgers expliciet te vragen:

‘Keurt u als ouder/verzorger dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert?’

Als ouders/verzorgers met ‘Nee, maar...’ reageren waarbij een opsomming van redenen voor het gedrag komt, zal verwezen worden naar de Smileyposter met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind anderen lastigvalt. De meeste ouders/verzorgers willen dit niet.

De neiging ontstaat alle omstandigheden rondom het kind aan te passen, bijv. beter toezicht of andere kinderen en de leerkracht moeten anders doen. Wanneer het om onwil gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. De bovenstaande vraag aan ouders/verzorgers is dan cruciaal.

Als ouders daarop het gedrag afkeuren, ondersteunen ouders de school door dit duidelijk tegen hun kind te zeggen.

School heeft de steun van ouders/verzorgers nodig om hun kind bij te sturen

Het volgende blijkt in de praktijk:

- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn goed te corrigeren als hun ouders/verzorgers samenwerken met de school.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders/verzorgers dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn snel te corrigeren als ouders/verzorgers op dezelfde lijn zitten als de school, omdat er geen onvermogen meespeelt.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders/verzorgers het een probleem van school vinden.

‘Mijn kind mag slaan’

Soms hebben ouders/verzorgers een andere opvatting over gedrag dan de school. Zij vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onbehoorlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders/verzorgers of de school. Kortom: de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders/verzorgers. Zij worden dan doorverwezen naar de directie.

De directie maakt duidelijk:

- We hebben respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u de baas.
- Op school hebben wij aanvullende regels, deze bepalen wij.
- Als u kiest voor onze school moet u tegen uw kind zeggen dat het zich aan de schoolregels moet houden.
- Wilt u ons helpen? Als alle kinderen voor zichzelf opkomen op de manier die u wenst, kan ik veiligheid op school niet garanderen. Dat is wel mijn taak als directie.
- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, is er geen plek meer op deze school en moet u zoeken naar een school die beter aansluit bij uw wensen.

Tot die tijd wordt er een passende oplossing gezocht die recht doet aan de situatie. Het bestuur wordt hierover geïnformeerd, omdat die uiteindelijk eindverantwoordelijk is en in het ergste geval kan overgaan tot schorsen.

Voorbeelden van mogelijke oplossingen:

- Er wordt een contract opgesteld met duidelijke afspraken
- Het kind wordt een of twee groepen hoger of lager geplaatst in een ‘oefengroep’
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school
- Er worden feedbackoefeningen gedaan
- Er zijn consequenties wanneer het kind het leren belemmert; bijv. het kind wordt opgehaald door ouders/verzorgers als het zich misdraagt: onderwijs is geen opvang.
- Het kind blijft 1 t/m 6 weken bij de leerkracht (zie toelichting bij interventies op KanVAS)
- Er volgt een time-out of schorsing binnen de grenzen van de leerplichtwet
- Er kan overgegaan worden tot plaatsing op een andere school

Bijlage 1: Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

1. Leerkracht benoemt het grensoverschrijdend gedrag:

- 'Ik zie dat...' 'Ik hoor dat...'

Ook benoemt de leerkracht wat het met hem / haar / de groep doet (gevoel):

- 'Ik merk dat...', 'Ik heb er last van dat...', 'Ik vind het storend dat...'

2. De leerkracht vraagt naar de bedoeling van dit gedrag:

- 'Is het je bedoeling dat...? Of: 'Wil je echt...?'

NEE

'Fijn, dat dacht ik al, stop er dan maar mee'
'Hoe ga je het de volgende keer anders doen?'
'Wat spreken we af?'

JA

'Meen je dat?'
'Blijf je hiermee doorgaan?'
VERBAZING TONEN

Bij **JA**:

3. De leerkracht stapt over naar leiderstaal:

- 'Kijk me aan...' 'Ik wil dat je nu...' 'Stoppen nu...' 'Hier geven ... (materiaal)'
- 'Je hebt nu de keus...'

'Je luistert naar mij'

Consequenties, bijvoorbeeld:

- Dichtbij de leerkracht laten zitten
- 'Ik spreek je straks (na schooltijd/ in pauze)'
- Afkoelplek
- Uit de groep (evt. hulp collega/directie)
- Ouders bellen

4. Bij beide keuzes voert de leerkracht buiten lestijd een gesprek met het kind. De leerkracht vraagt nogmaals naar de BEDOELING:

- 'Was het jouw bedoeling om...?'
- Ben je van plan om hiermee door te gaan?'

Onmacht > NEE, ik wil stoppen:

- Afspraken / Plan maken
- Zo mogelijk goedmaken / herstellen
- Ouders worden geïnformeerd

Onwil > Ja, ik wil doorgaan:

- Ouders/Verzorgers worden gebeld voor een gesprek op school / Contact met Quadraten
- Kind wordt uit de groep gezet

5. Gesprek met ouders/verzorgers op school: keuren zij het gedrag goed?

NEE

- Hulp aanbieden
- Passende plek indien nodig
- Samen plan van aanpak maken
- Twee groepen hoger/lager
- Kind dichtbij leerkracht

NEE, maar

- Smileyposter
- 'Er is geen excuus voor wangedrag'
- 'Wilt u dat uw kind...?'

JA

- Grenzen school aangeven (Smileyposter)
- Kind voorlopig uit de groep, bedenktijd ouders/verzorgers
- Is dit de juiste school voor u?
- Time-out of schorsen i.o.m. Quadraten
- Gedrag verandert niet? Vervangende school